

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

Scriere periodica

PENTRU

TÓTE TREBUINTIELE POPORULUI ROMANU.

Descépta-te Romane!

Va esi in 3|15 dí a fiesce-carei lune. Pretiulu de prenumaratiune pre unu anu intregu e 1 fl. v. a., pentru Romani'a 3 franci — lei noi. — A se tramite la Redactiune in G h e r l ' a (Szamosujvár.)

BARBARIU LA ROM'A.

Spre Rom'a cea betrana, spre Rom'a cea vestita
In pace si 'n resbóie si 'n veci nebiruita
A barbariloru hórde acum se indreptau
Si 'n urm'a loru pustíulu si foculu semanau.

Mergeau pe cái cá densii selbategi plini de para
Cutremurandu pamentulu sub greu'a loru povóra,
Din trimbíti de arama scoteau tonuri barbare
Ér' vócea loru grozava strigá fora 'ncetare:

„Vái tte mandra Roma vestita in resbóie!

„Sub braçíulu nostru aprigu chiar' lumea se indóie

„Si-a tale nalte turnuri si porti stralucitóre

„Si templele bogate, palate 'ncantatóre

„Cadé-voru in ruina sub erud'a nóstra mana

„Astfeliu perf-va Rom'a intregi lumi stapana!

„Si aurulu, argintulu, comorile-ti bogate

„Si dalbele-ti fecióre voru fi a nóstre tóte,

„Eroii tei cei falnici si mandr'a ta ostire

„Voru audí a nóstre cantari de biruire!“

Ei dicu . . . i-si rapedu caii . . . si 'n faci'a loru s'arata

Cetatea cea vestita cu fruntea inaltata

Cu-a sale mii de case si temple lucitoare
Ce-si scalda a loru frunte in focu aprinsu de sóre
Cu-acelu poporu ce-'n lantiuri a prinsu intrég'a lume
Si lumei intregi dat'au si limb'a si-alu seu nume;

Si barbarii tienu cáii si stau in neclintire
Privindu a mandrei Rome cerésca stralucire
Unu murmuru se ridica prin rëndurile dese
Si-apoi nici o sioptire din pieptu nu le mai ese;

Ei stau, statui de pétra pe cáii loru lipiti
Cà-ci Rom'a li s'arata cu-eroii sei vestiti,
Ei vedu a Romei lupte, ei vedu a ei armate
Ce se reversu pe campuri cu valuri turburate

Vedu osti nenumerate cum par c'au se-i ajunga
Si cum roman'a spada sta gat'a se strapunga,
Vedu totu ce fantasi'a in sufletu ne aprinde
Candu de-unu maretiu spectacolu simtirea se cuprinde!

Si spaim'a i-i apuca si 'n fuga se întórna
Crediendu c'a Romei ziduri pe densii se restórna,
Ei fugu intindiendu man'a spre Rom'a cea fatala
Ce 'n linisce remane, a lumei capitala!

N. D. Xenopol.

ROMANI

Mari in Fapte si Poternici in Cuvinte.

Michaiu Voivodu.

(Urmare.)

Cum se intemplá batai'a lui Michaiu cu Andreiu
Bathori Craiulu Ungurescu.

Acest'a cum se puse Craiu in Ardealu, cu Michaiu nu
vrú nici cum se aiba prietinía; ba inca i-i porunci se lase
Tiér'a Romanésca si se vina curundu in Ardealu cu tóta fa-
mili'a sa. Pentru-ca vrea se-lu deie in man'a Turciloru, de ace'a

vrea se-lu aduca in Ardealu. Dara Ddiu carele tote pöte se faca, potú se aréte si necredinciosiloru o mare minune. Intie-lése Michaiu vendiarea, ce se urdiá asupr'a-i in Ardealu; aflá ca voru se-lu tradeie in manele Agareniloru cá se-lu ucida. Curundu dara gatí osti se mérga se prinda pre dujmanulu seu si se-i iea si tiér'a, preste care domneá. Michaiu se redica din Tiér'a-Romanésca cu tóta famili'a s'a si intra in Ardealu nespusu de rapede. La Andreiu inca venira si-i detera de scire, ca vine Michaiu cu tóta óstea lui. Candu audí Craiulu de un'a cá acést'a, anim'a-i secá, si ametiél'a 'lu cuprinse de nu sciá ce se faca. Tramise omu cá se vorbésca cu Michaiu si se-lu intrebe de ce venise in Ardealu: veniá pöte cá se tréca in Tiér'a-Nemtiésca, deorece aduceá cu sine pre Dómn'a si Fii sei? Michaiu li respunse cu multa intieleptiune si inima: „Voi bine sciti! ce me intrebáti pre mine? Voi mi-ati tramisu vorba se lasu Tiér'a-Romanésca, si cu tóta famili'a se vinu in Tiér'a-Ungurésca. Am venitu dara, dupa vorb'a si chiamarea ce insi-ve mi-ati facutu si acum se nu ve para reu domniei vóstre. Jurat'am pre Christu la Turci se nu me inchinu; éra voi pre ei iubiti; cum dara se me incredu voue? De voiu se supunu tiér'a vóstra, voiu se moru crestinu séu craiu se me facu. De pöte craiulu vostru se ésa se se bata, ésa acum indata si fora intardiare.“

Aflandu respunsulu ce dede Michaiu, in pripa se gatesce Cardinalulu, ése curundu inaintea lui cu nebunésca furia si cu tóte ostile din Ardealu, catra cari diceá si strigá: „Suntu turme de oi Romanii, éra noi neimblandite fiére; Romanii neciopliti vinu, se nu ne spariemu de ei; si alti atati'a se fie, noi totu i invingemu. Eu-su din viti'a vitejiloru Bathori, a caroru nume cu lauda se cunósce in tóta lumea, si unu Romanu cá acest'a se vina se ne poruncésca? Ce rusine pre voi nobili si voi Ardeleni, cá Romanii si Moldovenii se ve cutropésca casele! Mai bine se morímu astadi cu onóre, decatu se plecamu inaintea Romaniloru mandrulu nostru capu. Curundu

la ei, se-i aflamu si se-i alungamu de aici séu se perimu pana la unulu.“ — Venira de se asiediara cu castrele langa Sabíiu si asceptau se védia ce va se ésa.

Cum vení Michaiu asupr'a Unguriloru, cum se batú cu ei, si cum i-i invinse.

Tóta noptea asceptara se le vina vre-o scire, si dema-néti'a se iví nenumerala óste. Veniáu inainte Cazaci si Moldoveni, si de alta parte Catane si Haiduci. In mijloculu loru mergea elu insusiu, tenerulu viteazu, Michaiu celu minunatu si laudatu in lume. Trei cruci de auru mergeau inainte, éra dupa cruci urmá chiaru Dómn'a s'a. Ungurii cum i vediura, li sarí inim'a din locu, si pana a se gati, si a-si luá armele, Romanii i isbira si-i taiara de róndu, navalindu asupr'a-le cá lupii in o stana. Candu incepura lupt'a aceste doue glóte, multe Unguroice veduve au remasu. S'a inneguratu ceriulu si intunerecu se facú de Ungurii cei multi, cari s'au dusu la iaduri. Cá pre nesce oi i junghiá, si sfasiáu cá lupii, din resaritulú sórelui pana la inseratu. S'a turburatu sórele si s'a intunecatu diu'a; pulberea se inaltiá pana la ceriu si pamentulu totu s'a rositu de sangele celu multu, si trupurile jaceau góle fora de sufletu. Dar' cum voiu spune óre de noulu Belisaru, ce cá unu leu alergá prin mijloculu loru, tienendu in mana sabi'a s'a cea mare, si taiandu in drépt'a si in stang'a pre cati intimpiná. Se ff vediutu acolo trupuri móрте, si tineri viteji cum jaceau in tierêna goli, fora suflare. Multu sange se versá in diu'a ace'a pana de cu séra de sabi'a lui Michaiu. Multa rusine patira bietii de Unguri; nóptea li ajuta se fuga sermanii.

Cum se intempla móртеa Craiului Andreiu Bathori.

Bietulu Craiu Andreiu Bathori incaleca pre calu si cautá se fuga cá se nu-lu prinda. Si fugindu printre munti si pustietati, unde urma de omu nu se aflá, vediú de departe o turma de oi; acolo erá o stana si, pana se ajunga acolo, a

inseratu, si de ace'a intrebà pre ciobani, de pôte se mâie cu densii in sigurantia pana demanétia. — Ciobanii i respunsera cu bucuría, si-i detera se cinéze, dicundu-i ca pôte se dórma in pace, si demanéti'a scolandu-se se mérga unde va vré. — Atunci ciobanii 'lu intrebarea: „Aici cum ai venit? aici in muntii acesti'a, ce cauti, ce cerci? Nu cumva víi dela bataia? Spune, asié se traiesci, ce scíi de craiulu nostru; spune, nu ascunde. Ni s'a spusu ca s'a invinsu cu tóta óstea lui, si ca insusi a fugitu, asié amu auditu.“ Andreiu respunde: „Craiulu sum eu, precum me vedeti. Éta cum am remasu, si fia-ve mila de mine. Am pierdutu ostea mea, toti vitejii am pierdutu, si amblu din munte in munte, cá unu condemnatu.“ — Candu audira pastorii, ca elu insusi e craiulu, disera unulu altui'a: „Se-lu omorimu si vomu avé mare respłata dela Michaiu.“ Si-i taiara capulu, 'lu ducu la Michaiu si i-lu inchina, crediendu ca-i va face boieri. I dicu: „Marí'a Ta, noi, servii tei, ne inchinamu tie, la Marí'a ta amu venit, servi cá se-ti fimu! Craiulu nostru s'a aretatu protivnicu si dujmanu alu teu; éta dara ca i aducemu capulu lui si-lu punemu la piciórele tale.“ Atunci Domnulu i intreba dicundu: „Ce pofitati pentru servitiulu ce ati facutu, ce boerie cereti?“ Boerie ceru acei pastori, dicundu ca l'au servitu cu anima curata.

Cum Michaiu resbuna sangele Craiului, si puse in furci pre pastori.

Éra bunulu Michaiu facú drépta judecata, si fora intardiare pune de-i spendiura, pentru-ca facusera foradelege atatu de mare, de omerisera pre Domnitoriulu loru cu cugetu reu; si toti laudara pre Michaiu pentru drépt'a judecata, ce li facuse fora intardiare. Atunci indata poruncí se-i se aduca trupulu cá se-lu inmormintéze frumosu dupa rangulu seu, cum este renduial'a ingroparei la principi: cu preoti, cu cantari si cu multe facle. Multa onóre i facú Domnulu Michaiu. Frumosu cá pre unu rege l'a ingrigitu. A poruncitu la toti bo-

ierii lui se mérga impregiurulu lui, si armasariulu i l'a impodobitu cu tóte armele lui. Ér' ostile pasiau inarmate in buna renduiala, unele inainte si altele in urma cu tóta cuveninti'a. De-asupra mormentului i puse o marmure, pre care i scrise: „Aci jace Principele Andreiu, pre care l'a invinsu Michaiu W.“ Atunci s'a scolatu si a mersu la Alb'a-Julia, unde siedé cá unu rege in palatu, si erá socotitu de rege in totu Ardealulu; éra fiu-seu domniá in Tiér'a-Romanéscá. Boierii Ardealului i se inchinara toti, — 'lu recunoscúra, si-i dau onóre cá unui rege a loru. Cu pace stéte in Ardealu si cugetá mereu se tréca in Moldavi'a, pentru-ca se aflá in cértá cu Ieremiá, care nu vré se-i fia amicu.

Cum Sigismundu cugeta se resbune pre verulu seu
in contra lui Michaiu.

Sigismundu erá in Poloni'a; acoló aflá elu cele ce se petrecúra in Ardealu: cum asta tiéra fusese calcata de Michaiu, cum acest'a o guverná cá si capu alu ei, si cum acel'a pre care-lu pusesé densulu in scaunu, fusese prinsu in munti, si-i taiara capulu. De multu veninu i se umplú inim'a, si confundatu in intristare siedé in cas'a lui. Elu merge la Cancelariulu, i descopere cugetulu seu, cere ajutoriu si-lu róga multu, dicundu-i: „Afla Domnulu meu, ca Michaiu a cuprinsu intregu Ardealulu, a taiatu capulu verului meu primariu, carui'a tóta Transilvani'a cu onóre i se inchiná. Si acuma te rogu, ajuta-me se resbunu sangele verului meu.“ Cancelariulu i dise: „Fia-ti dupa placere, iá ajutoriu si mergi de-ti ie éراسi domni'a, dara treci si prin Moldavi'a pre la Ieremia, se-ti deie si elu ajutoriu se treci in Ardealu.“ Atunci se scola Sigismundu si trece in Moldavi'a, unde asceptá se ajunga si ostile din Poloni'a. Éra Michaiu audí nouitatea acést'a, cá Sigismundu stringe óste cá se vina asupr'a-i, si cugeta ca erá mai bine se mérga insusi asupr'a loru si se intre in Moldavi'a. Si indata da ordini se se aduca ostile si curendu se

tréca in Moldavi'a. Indata ostile pregatite si inarmate se punu in miscare; pléca unii din Ardealu, altii din Tiér'a-Romanésca si cá fiere selbatece, intra in Moldavi'a, ajungu la Trotusiu si ardu tergulu (orasiulu) si Moldovenii tremuráu de Michaiu cá pescii. Ajunse scíre la Ieremia ca Michaiu a intratu in Moldavi'a, si ca avé osteni multime: Unguri si Moldoveni, Haiduci, Catane si Cazaci multime. Audindu acestea Ieremia se mirá ce se faca: se fuga in Poloni'a séu se steie se se bata. Mai bine i se parú se tréca in Poloni'a cu famili'a si toti boierii lui, luandu si pre Sigismundu. Ér' Michaiu ajunse de siedió in scaunulu lui Ieremia; Moldovenii i venira toti de i se inchinara si-lu cunoscúra de domnu cu multa iubire. Pucinu inse siedió Michaiu in Moldavi'a, si se întórse in Ardealu cu tóta ostea s'a, lasandu boiari de ai sei se guvérne tiér'a si se vighéze pana candu se puna Domnu. — Pre Marcu Voda l'aducu si-lu punu de Domnu; toti i se inchina si-i facu mare onóre. Domnulu Moldaviei, pre care-lu gonise Michaiu, ajunsesé la Cancelariulu, care erá generariu, si-lu roga multu, se-i vina intru ajutoriu cá se-si ié indereptu scaunulu Domniei, dicundu ca a loru va fí si Moldavi'a si Tiér'a-Romanésca. Lui Simionu detera domni'a Tierci-Romanesci.

Cum vení Cancelariulu cu osti si goníse pre Michaiu din Tiér'a-Romanésca.

Cancelariulu dede ordinu ostasiloru se se gatésca curundu, se se adune si se tréca in Moldavi'a cu Ieremia, si din Moldavi'a se intre fora intardiare in Tiér'a-Romanésca. Osti multe gatí, frumóse si vitéze, totu jani nobili si bene armati, cari trecúra in Moldavi'a se scóta pre Michaiu. Ungurii de alta parte 'si calcara credenti'a si 'si redicara capulu. Boierii Ardealului se strinsera toti 'si jurara intre densii se gonésca pre Michaiu din Ardealu si se aduca pre Sigismundu din Poloni'a. Intre aceste Bast'a cu osti nemtiesci, si Ungurii

afându de acést'a i esira înainte, multu 'lu rogara si juramentu i facura ca voru fi credentiosi servi ai Cesariului, numai se se unéscă cu densii si se alunge pre Michaiu, si se se faca elu, Bast'a, capulu Ardealului. Bast'a i crediú si se uní cu densii. Michaiu intielese de acést'a si se mirá si elu, sciendu ca Bast'a veniá in ajutoriulu seu, si se vediú ca Ungurii 'lu insielara de-lu aduceá in contr'a lui. Stá Michaiu si cugetá ce va se faca: se tréca in Moldavi'a séu se se rapéda in tiér'a-Nemtiésca. Ungurii 'lu atacara ajutati de Nemti, 'lu infransera si 'lu pusera pre fuga: că-ci elu nu voiá se se bata cu Nemtii, cá se nu se para ca e unu tradatoriu. Ungurii pre de o parte — Polonii pre de alta, batura pre Michaiu cu tóta inversiunarea, si Michaiu ne mai avendu ce face, fú nevoitu se plece in Germani'a.

(Va urmá.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RESPLAT'A NATIONALA.

Mariei Sale Regale CAROLU I.

I.

Datin'a cea stramosiésca
Si noi, frati, cá s'o pastramu,
O resplata romanésca
Domnitoriului se damu.

II.

Si se-i damu resplata mare
Cum de vécuri nu s'a datu,
Cá unu semnu de inchinare
De unu pretiu nemesuratu.

III.

Celu mai scumpu odoru din lume,
Fal'a unui Domnitoriu,
Candu poporulu i-i da nume
Stralucitu, nemuritoriu.

I.

Se i-i dicemu Carolu mare
Dar' ást' nume s'a purtatu;
Nu-i destula inaltiare
Déca altui'a s'a datu!

V.

Dar' vitézu se-i dicemu óre?
Nu, ca noi cati amu luptatu,
De ást' nume de onóre
Vrednici toti ne-amu aretatu.

VI.

Dar' din cét'a vitejésca
Elu a fostu celu mai voinicu,
Deci se-i dicemu: „Setraiásca
Carol nostru celu UNICU!

Stanu Parjolu,

Prelegeri din stuparitu.

INTRODUCERE.

Cu totii avemu trist'a cunoscentia, cumca economulu romanu mai cu séma in deceniale din urmă a decadiutu forte in respectulu bunastarei sale materiali. Acésta impregiurare, precum si urcarea din di in di a multifarialoru imposite de o parte, er' de alt'a numerozele indigintie ale traiului si imbracamenteloru — parintiloru nostri mare parte necunoscute — ne facu cu multa ingrigire a privi in dubiulu venitoriu. E dreptu, cumca cu incetarea feudalismului fatalu Romanulu colonu a devenitu possessorele legalu alu mosiei sale póna atunci feudale, dar' in locu cá se innaintamu in avere si bunastare, mai multu amu decadiutu; cáci mosi'a s'a impartitu si in multe casuri s'a instreinatú; vitele pin diversele segregatiuni, efetuute de regula totu cámp spre folosulu altor'a, se-au redusú forte, — si astu-feliu Romanului economu incovoiatu sub greutatea multeloru imposite si indigentie, la acestea mai adaogându si concurenti'a ce i-o facu streinii in toti ramii de economia, in privinti'a prosperarei s'ale nu-i remane alt'a, decatu numai nescari prospecte dubia si pline de ingrigire.

Cá se potemu subsiste intre acestea apesetorie impregiurari, se poftesce, cá se nu remanemu in dereptulu altoru popore, ci in toti ramii de economia adoptându principiale mai moderne, baremi se tienemu pasi cu ele.

Unulu dintre cei mai proventuosi rami de economia este stuparitul, — pre care romanulu nu l'a invetiatu dela alte popore, ci i-a remasu dreptu ereditate scumpa din parinti, — care nu pretinde o proprietate immobile — o mosia — mai estinsa, ci se restringe la o simpla gradina pentru stupina, — neci nu poftesce miscarea aloru ceva capitale mai mari pentru instruire si investire, ci numai pucine parale pastrate pentru casuri neprevedute, — care nu ia in consideratiune totu tempulu liberu alu omului, neci nu poftesce o labore mai incordata, ci se pote esercea cu placere si usioratate pre langa ori care altu ramu de economia, si industria, ba chiaru si pre langa alte ocupatiuni scientifice si officiose. Si cu tote acestea inca si in anii cei mai nefavoritori, pre langa o procedura rationabile, recompenséza pucinele fatige si spese, mai bine, decatu ori care alta ocupatiune séu intreprindere.

Dar' folosele cari urméza din stuparitu, nu suntú numai puru

materiali, ci și morali; căci între adeverații stupari numai foarte puțini suntu betivi, puțini jucatori pasionați în carti, puține existențe nimicite trupește și sufletește, puține creature, cari au ajuns la sapa de lemn. Asemenea vomu afla puțini între stupari și de aceia, cari pierdindu-și Ddieulu seu, s'au pusu pre sene în locul acestuia.

Stuparii suntu de comunu omeni onesti, diligenti și activi; suntu parinti buni, iubitori de familia și simțitori, cari prin afectulu unei adeverate și sincere amicitii, care e condimentulu vietii, cu iubire îmbraciosiadia omenimea întréga, — ei suntu tipulu adeverațu alu albinei, firmi în principiale morali, omeni cugetatori și amici adeverați ai naturei. Cetei acestor'a apertienu multi invetiatori, medici, preoti, naturalisti și unu cercu considerabilu de omeni culti, alu caroru nume, asemenea steleloru de cea mai distinsa splendoré. stralucesce póna în cea mai îndelungata departare pre orisonulu civilisatiunei omnesce; căci amicii scientieloru din tempurile celea mai vechi póna în diu'a de adi nu au disprețuitu, neci a ținutu a fi lucrulu sub demnitatea vocatiunei loru de a intrá în acést'a oste. — Dar' ore care fiu adeverațu alu natiunei nostre chiaru și numai din acelu motivu, ca puterea unui poporu nu consiste numai în baionete și bratie, ci și în nobletia spiritulu și în virtutea filoru sei, nu va dorí, cá stuparitul, care nobilitéza spiritulu și anim'a, se nu-si acuiredie pre catu se pote de multi aderinti și amici?

Asié este! Stuparitul are unu folosu neprecalculabilu pentru binele omenimei în genere, și e de unu folosu forte mare și din punctu de vedere nationalu-economicu, căci e unu vehceu, unu factoru potinte spre nobilitarea omului, și totu de o data și o ocupațiune usiora, comoda și forte rentabile.

Din acestea consideratiuni m'amu decisu la edarea acestoru prelegeri lucrute pre bas'a descopeririloru celoru mai distinsi stupari, în cea mai mare parte probate și urmate și de mene în decursulu mai multoru ani. — Si déca prin acésta lucrare 'mi va succede a contribuí cât de pușinu la înaintarea p'între poporulu romanu acestui ramu de economia și industria nationala; ostenel'a mea 'mi va fi deplinu resplatita, prevediendu marele folóse materiali și morali cari acel'a le va aduce natiunei mele.

Partea I. NOTITII GENERALE.

Sectiunea I.

§. 1. **Soiurile albinelor.**

Intre albinele domestice (de casa) suntu mai multe soiuri, cari se distingu dupa esterioru, colóre si alte calitati. Noi numai urmatoriile le vomu amentî:

a). Albinele ligurice seau italiene; acestea au unu corpu mai subtilu, si pantecele in locu de negru e anelatu cu galbenu, asia, incatu cu privire la esteriorulu si colorea corpului au ore-si care asemenare cu vespîi cei galbeni; acestea se dicu a fi mai diligente si mai pucinu iritabile cási ale nostre.

In tempurile mai noue acestu soiu a ajunsu in multe locuri de modelu, si din acést'a cauza cate o regina fecundata se transporta din o departare de sute de miluri, si — dupa diversele giurstari — costedia cate 40—70 franci, cu tote ca nu totu deaun'a succede perfectu inlocuirea altei regine prin ea.

b). Albinele carniote, dela cari se paru a se derivá si ale nostre; acestea suntu mai mari decatu ale nóstre, mai diligente si mai curagiose intru apararea averei interne; esteriorulu si colorea corpului e cási la ale nostre.

§ 2. **Famili'a albinelor. Regin'a.**

In fia-care familia, seau cosiu, suntu trei feliuri de albini, adeca: regin'a, albinele lucratorie si trantorii.

Regin'a, (matc'a, mam'a) e unic'a fientia de cea mai mare importantia in familia, càci prosperarea ei e in celu mai strensu necsu cu prosperarea si viet'a familiei intregi.

Candu e deplinu desvoltata, e pre o data si diumetate mai lunga, de catu o albina comuna; corpulu ei este mai sulegetu si lungaretiu, si aripele numai de diumetate lu-acoperu, — e elasticu, galbenu-aurtu, si fiendu mai pucinu pèrosu, e si mai lucfu. Are doue corne (antenule) articulate, dela midilocu plecate, doi ochi neinpreunati, din partea peptului (torax) siese pitiore, doue parchi de aripi si sub aripi de ambele parti trachee (trachées, Luftröhre), prin cari suna; mai incolo posiede clesce (falci, mandibulae) si in partea extrema a panteceului, care consta din siese anele, posiede unu ghimpu, cu care inse nu inghimpa, càci nutrindu-se numai cu miere

curata, nu posedea venin în besica și prin urmare nici incitamentul de a înghimpa.

Regin'a se poate desvolá din ori care ou fecundatu, spre ce dela ouatu póna la deplin'a desvoltare se receru 17 zile. Din oulu fecundatu și depusu prin regina în fundulu unei celule de faguru în trei zile prin caldur'a cosiului iese o larva (vermutiu); albinele — cu tote ca suntu forte pastratorie economice — nu crutia spatiulu și cer'a spe a-i marí celula întrun' modu evidentu, și o nutrescu numai cu miere curata. Acést'a larva cresce repede, și cá atare petrece $5\frac{1}{2}$ zile. Acumu se ivesce într'o pelitia (peliti'a nimfale) și albinele i-astupa celula cu cera, și ca nimfa inchise, neconsumandu nemica în $8\frac{1}{2}$ zile se metamorfedia și preface în regina perfecta. Dupa aceea si-deschide singura celula și-si întinde limb'a dupa nutretiu; și astfelu la 14 zile dupa iesirea din ou sau la 17 dela ouatu iese din celula perfectu desvoltata.

Dupa ce regin'a e unic'a fientia femenina seccualminte deplinu desvoltata în familia, eschisiv'a ei chiamare și ocupatiune este ouarea, de care se apuca din midiloculu lui faurariu și o continua póna tomn'a. Un'a regina buna e în stare a ouá și póna la unu milionu (pre di póna la 3000 și pre anu póna la 200,000 oue) în decursulu aloru cincisiese ani, incatu i-se estinde viéti'a.

Fecundarea reginei se intempla asia, ca dupa ce a iesitu ro-iulu de antaiu (despre ce mai pre largu la §. 19.), mai multe regine june capace de sboratu iesu într'o di frumoasa dupa media-di din cosiu, și sbora pre din aintea urdinisiului, cá se invite pre trantorii a le urmá. În societatea trantoriloru facu o excursiune asia numita nuptiale, care de regula nu durédia mai multu decatu 8—10 minute, și numai arareori póna la 15. Cu acést'a ocaziune se intempla fecundarea reginei prin unu trantoru în aeru sborându, și acelu trantor, prin care se intempla acést'a, pere, cáci madulariulu i-remane infiptu în corpulu reginei, pre carele numai dupa ce s'a re'ntorsu regin'a în cosiu seau si-lu trage ens'a-si cu pitioarele din apoi, seau celelalte albine i-facu acestu serviciu. Pentru acést'a nu e consultu în acestu tempu alu excursiunei nuptiali a stramutá neci colorea, neci situatiunea, neci locul cosiului, cá nú cumu-va neaffandu-si astu-feliu regin'a cosiulu propriu, se dé într'altulu sreinu, și acolo se fia ucisa. Este de observatu, cumca regin'a în tota viéti'a ei numai un'a data se fecundedia și numai pentru un'a data i-se sternesce instinctulu de împarechiare, și decumva acestu instinctu

remane nesatisfacutu, regin'a spre perirea sa si à familiei sale întregi, remane stérpa, si cá stérpa nu e capace de a depune oue fecundate, ci numai nefecundate, adeca de trantorii, si asiá chiaru si aceea proportiune, in care se inmultiescu trantorii in cosiu, scadu albinele lucratorie in numeru, póna ce in fine pieru tote. (v. §. 11.)

Regin'a fecundata e ceva mai inflata la pantece, in care — dupa cum s'a constatu din mai multe incercari anatomice — posiede unu saculetiu, care contine sementi'a, si care prin o arteria sta in legatura cu canalulu de ouatu astu-feliu, incatu prin o presiune usiora si spontanea pote efeptuí seau intrelasá fecundarea oului depunêndu. Deci decumva regin'a dupa escursiunea nuptiale e primita de atare, a dou'a di indata insocita de o suita numerosa de albini se preambila p'între fagurii cei goli, depunendu in fundulu fia-carei celule cate unu ou fecundatu, er' in celulele faguriloru trantorali cate unulu nefecundatu. Decumva se intempla, ca intru' un'a celula din gresiela se fia depusu doue oue, albinele pre unulu lu-ieu, si-lu asfedia intr'alt'a. Póna candu regin'a ambla ouandu, albinele i-magviescu, o netediescu si o lingu cu limb'a si-i intindu miere.

Intru unu cosiu seau familia numai un'a regina e suferita, de care asculta si carei i-se supune tota fumili'a si care si-are curtea seau suit'a sa numerosa de albini, care o nutresce si insociesce in totu locul. Regin'a e incungiurata astu-feliu, incatu spre a o potea ajunge ori din care parte, se poftesce mai antaiu a strabate printr'o falanga désa de albini, care o apera pre viétia si pre morte. Regin'a si are lipsa de acést'a ceta paditoria; càci decumu-va vreunei albini streine i-succede a intrá in cosiu, lucrulu celu de antaiu i-este de a aflá regin'a, cá se o vulneredie, seau se o ucida chiaru. Dupá mesurile luate inse nu e chiaru atatu de usioru, dar' totu-si se pote intemplá.

Regin'a, candu e afora din cosiu, seau candu se afa in periclu, e iute si vivace, la alte impregiurari are unu ambletu incetu si precautu. — Vieti'a i-este cinci, siese ani.

§ 3. Albinele.

Cine nu va cunosce albinele lucratorie, pre acestea ficutia marunte si diligente, cari din cele mai de antaiu dile ale placutei primaveri, incependu póna tomn'a tardiu in totu locul, unde numai

infloresce vre-o floare, se potu vedea amblandu voiose si adunandu cu diligintia? Albinele sunt acelea, cari conformu instituirii cei minunate si de totu intiepte a Domnului naturei si-afia nutretulu mai numai, eschisivu in florile planteloru, si prin conducerea sucului de nectaru si a polinei (pasturei) din flori contribuescu multu forte la aceea, cá se nu remana florile sterpe, ci fecundându-se tóte se produca cu atatu mai multu si mai inbelsiugatu, si astu-feliu si pre o cale indirecta — asia dicundu — inca suntu numai spre binele si fericirea omenimei.

Albinele lucratorie suntu celea mai numeroase in cosiu; cate intru unu cosiu comunu de ale nóstre suntu dela 20 póna la 30 de mii, er' in cosiurile cele compuse, seau in magazine li-se urca numerulu si póna la 100 de mii.

Albinele, precumu tote insectele, au unu trupu impartitu in trei parti, adeva: in capu, in peptu si in pantece. Capulu e provediutu cu doue corne (antenule) articulate, de medilocu plecate pucinu, cu doi ochi mari si perosi si neimpreunati, cu doue falci (mandibulae) si cu o limba perosa si tripla. In peptu au cate siese picioare, cari numai in capetu au cate doue ghiare carligate; ambele pitioare dinapoi, din susu de inchiatur'a cotului suntu late, incovoiate si acoperite cu peri, pentru portarea pasturei (polinei); sub aripi de ambele parti posiede trachee, prin cari suna; aripele din ambele parti ale peptului (torax) suntu duple. Pantecele e compusu din siese anele, si se termina intru unu ghimpu cavenatu, care sta in legatura si comunicatiune cu besic'a de veñinu, si alu carui impunsetura dupa giurstarile anutempului si diversitatea floriloru, din cari porta suculu, casiuna infiamatiuni mai multu seau mai pucinu acute.

Albinele suntu de genulu femeninu nedesvoltatu. Ele iesu din ouele nefecundate, si póna la perfect'a desvoltare, cási tote insectele, si ele trecu prin mai multe schimbari (metamorfose). Din ou prin caldur'a cosiului la trei dile iese unu vermutiu (larva) albu, care din inceputu are o pusetiune dreapta, dupa aceea in scurtu incovoiata in fundulu celulei, si in fine crescandu rapede peste pucine dile se indrepta de alungulu celulei cu capulu in susu. Pre acést'a larva o nutrescu albinele cu o amestecatura de pastura, miere si apa; consuma fórtu multu, dar' cresce fórtu iute, asia incatu in decursulu aloru 7 dile cresce intr'atatu-a, de imple celul'a. Acumu larv'a se invesece, albinele i-astupa celul'a si devine nimfa. In acestu

statu mai petrece 11 zile, si se schimba in albina perfecta, crescându-i aripe, petiore si tote partile corpului capetandu form'a loru originale. Acumu si-destupa singura celula, si-si intinde limb'a dupa nutretiu, care i-lu si dau albinele, si care i-adauge puterile, cá se pota iesi din celula. Candu iesa din celula, posiede o colóre suria-albia, si de posiede ceva defectu corporalu, albinele — cámu precumu faceau Spartanii cu fiii loru chilavi — o dau numai decatu pre gaur'a cosiului afora, ca se nu mai fia spre greutatea familiei, care si de altmentrea a facutu pentru dens'a atatea spese de proviantu si tempu póna acumu numai in desiertu. Decumu-va inse e fora defectu e imbraciosiata cu amore, si dupa-ce mai petrece in cosiu 1—2 zile, colorea corpului i-devine rosieteca, si in zilele frumose dupa media-di iesu albinele june cu cét'a afora din cosiu, ca se invetie a sborá si se-si deprinda musculii aripeloru; cu aceea ocasiune mai antaiu iesindu din cosiu, sbora in cercuri mici pre din aintea cosiului, cá se si-lu observedie bine, dupa aceea sbora in cercuri totu mai mari prin stupina, si in fine in giurulu stupinei. Versulu loru cu acést'a ocasiune e vialu si voiosu. Cu catu participédia mai multe albini la atari esercitii, cari se numescu preludiulu albineloru tenere, cu atatu-a e mai bunu si mai siguru semnu despre roirea catu de aproape a cosiului.

Colórea albineloru e négra; dar' fiindu-le acoperitu corpulu cu peri rosieteci, cu esceptiunea impreunarei aneloru dela pantece, corpulu le-apare asemenea rosietecu. Cu catu e mai betrana o albina, respective cu catu a adunatu mai multa pastura si miere, cu atatu-a a pierdutu in mai mare mesura si perii, si cu acesti-a si colórea rosieteca a corpului seu, si cu atatu-a a devenitu si mai lucia si mai negría. De aici urmédia, ca dupa colórea mai pucinu seau mai multu intunecata a corpului, potemu conchide siguru la etatea albineloru.

Ocupatiunea albineloru e: coadunarea medilóceloru de nutre-mentu, precum suntu miera, pastur'a si ap'a; construirea fagurilor, curatirea cosiului, sustinerea temperaturi in cosiu, grigirea de posteritate si aপরera cosiului de tóta plas'a de ini-mici.

(Va urmá.)

V i s u l u .

Oile pascu liniscite pe 'nverditele campii
Resaritulul e in raze, susu se 'ngana ciocarlia,
Ér' ciobanulu fora grigia canta 'n flueru si gandesce
La Ilean'a cea balae care viéti'a-i indulcesce.

Si Ilean'a cea balae i-i suride dintr'unu noru :
Catra chipu-i de lumina se inaltia alu seu doru,
Si ciobanulu canta, canta pan' ce capu-i ostenitu
Pe unu stratu de flori adórme dusu de gandu-i multu iubitu

Si elu dórme fora grigia, dar' de-odata se trezesce,
Arsu elu sare in picióre si la turm'a lui privescé
Inse vái! . . . nenorocire . . . De lupi oje-su mancate
Numai mitie si ciolane stau pe campu imprastiate.

Catra riulu care curge inspumatu din stanca 'n stanca
Elu alérga 'n desperare si in holbur'a adúnca
Sta sermanulu se s'arunce; remasu bunu dice la lume,
Éta-lu, éta-lu ca se pléca spre mormentulu celu de spume,

Candu atunci unu glasu de angeru se aude langa elu,
E Ilean'a cea balae, care-i dice 'ncetinelu :
„De ce cauti se-ti faci séma? . . . Vin' iubite, vin' la mine,
„Déca turm'a tá perit'au, n'am remasu eu pentru tine?

Si celu glasu care suspina dulce inim'a-i imbata ;
Elu se 'ntórce cu uimire spre minunea cea de fata,
Se apropie de dens'a, vré s'o stringa caldu in braçie,
Uita turm'a, uita mórtea candu privesce-'n a ei façia,

Dar' . . . din ochii lui deodata fat'a pieré cá unu visul,
Susu in nourulu ei sbóra si-i trimite alu ei surisu ;
Ér' ciobanulu se destépta. . . Turm'a pasce pe campii
Resaritulul e in raze, in ceriu canta ciocarlia.

N. Gane.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu : **Niculae F. Negrutlu.**

Gherla. Imprimari'a „Georgiu Lazaru.“ 1879.